

Latvijas Universitātes e-resursu repozitorijs - izaicinājums atpazīstamībai

Ilga Rampāne

LU e-resursu repozitorija administratore

Repozitorijs ir tiešsaistes digitāla krātuve, kas nodrošina vienotu vidi Latvijas Universitātes (turpmāk – LU) intelektuālā darba rezultātu ievietošanai, publicēšanai, deponēšanai (pašarhivēšanai), ilglaicīgai saglabāšanai. Tajā ievietotās publikācijas var meklēt gan Google, gan akadēmiskajā Bīlefeldes universitātes atvērtās piekļuves meklētājprogrammā BASE, gan starptautiskajos atvērtās piekļuves resursu tīklos, piemēram, OpenAIRE, Dart-Europe E-thesis portal. Repozitorijs kalpo arī kā reklāma finansējuma un sadarbības partneru piesaistei.

LU e-resursu repozitorijs (turpmāk – Repozitorijs) ir izveidots 2011.gadā (LU rīkojums nr. 1/155, 19.05.2011.). LU personālam tas ir pieejams no *Mans portāls* sadaļas *Repozitorijs* vai, tāpat kā ikvienam interesentam, aktivizējot saiti <http://dspace.lu.lv/dspace/>.

E-resource repository of the University of Latvia

E-resource repository of the University of Latvia provides the possibility to collate, preserve and access freely the scientific achievements of the University of Latvia. It contains publications of the staff members of the University of Latvia - published articles, doctoral thesis and abstracts, conference proceedings, administrative, scientific and funded project reports and other electronic documents.

Communities in DSpace

Select a community to browse its collections.

- Acta Universitatis Latviensis / Universitātes raksti / Scientific papers [951]
- Bibliotēkas / Libraries [920]
- Botāniskais dārzs / Botanical Garden [0]
- Departamenti / Administrative Units [30]
- Disertācijas / Doctoral Theses [1315]
- EK finansētie resursi / EC funded resources [1]
- ERAF projekti / ERDF projects [206]
- Fakultātes / Faculties [27445]
- Institūti un aģentūras / Institutes and agencies [148]
- Koledžas / College [0]
- Universitātes administratīvie un informatīvie dokumenti / University administrative and informative documents [14]
- Universitātes konferenču materiāli / University conference papers [75]
- Zinātniskā pētniecība (1900-1944) / Scientific Research (1900-1944) [32]

BROWSE

- All of DSpace
- Communities & Collections
- By Issue Date
- Authors
- Titles
- Subjects

MY ACCOUNT

Login

DISCOVER

- Author
- Latvijas Universitāte (374)
- Latvijas Valsts Universitāte (175)
- Latvijas Universitāte, Astronomijas institūts (53)

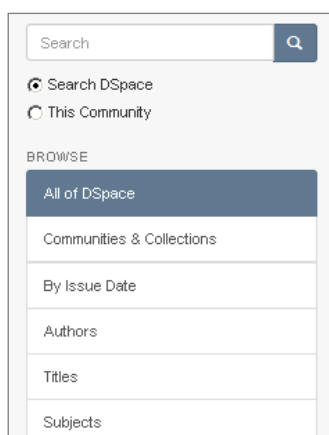
1.att. LU e-resursu repozitorija sākulapjas saskarne

Repozitorijs ir tiešsaistes digitāla krātuve, kas nodrošina vienotu vidi LU intelektuālā darba rezultātu – dažāda veida dokumentu publicēšanai, deponēšanai (pašarhivēšanai), ilglaicīgai saglabāšanai un koplietošanai visā pasaulē. Repozitorijs ietver dažādus izdevumu veidus: zinātņu doktora disertācijas, maģistra, bakalaura un kvalifikācijas darbus, žurnālu rakstus, grāmatas, rakstu krājumus, mācību materiālus un citus materiālus. Tie ir sastrukturēti pa komūnām (Repozitorija terminoloģijā tā apzīmē augstākā līmeņa vienību), apakškomūnām un kolekcijām.

Repozitorijs veidots balstoties uz starptautiskiem atvērtiem standartiem (*Dublin Core, OAI-PMH*). Atbilstoši standartiem katrai repozitorijā ievietotai vienībai ir izveidoti metadati t.i. „dati par datiem” (autors, nosaukums, publicēšanas datējums, avots, atslēgvārdi u.c. informācija). Atvērtie standarti nodrošina dažādu repozitoriju un meklētājprogrammu sadarbības iespējas, tīklošanu un plašu informācijas resursu izmantošanu.

Repozitorijs dod iespēju publicēt pētījumu rezultātus nepastarpināti - bez izdevēju līdzdalības. Tas samazina publicēšanās laiku un izmaksas – gan publicēšanās, gan izmantošanas. Institūcijai nav jātērē finansiālie līdzekļi, lai pirktu informācijas resursa bibliotēkai vai abonētu datubāzi. Tas ir aktuāli visām akadēmiskām un pētniecības institūcijām gan Latvijā, gan pasaulē.

Repozitorija izmantošana ir vienkārša. **Meklēšanai** Repozitorija saskarnē var izmantot vienkāršo meklēšanu (*Search Dspace* sadaļa) vai paplašināto meklēšanu (*Advanced Search*) (2.att.). Abos veidos meklēšanu var veikt visā Repozitorija saturā (*All of Space*) vai konkrētā, lietotāja izvēlētajā komūnā vai kolekcijā pēc autora vai nosaukuma vai atslēgvārda.

2.att. Meklēšana un pārlūkošana Repozitorija saskarnē

Repozitorija atvērtā programmatūra ļauj tā saturu brīvi indeksēt, tāpēc informāciju par tajā ievietotām publikācijām un to saturu var meklēt, izmantojot gan iecienīto Google, gan akadēmisko Bīlefeldes universitātes atvērtās piekļuves meklētājprogrammu BASE, gan citas. Ja Google meklējamai izteiksmei pievieno parametru „Site:dspace.lu.lv”, tad rezultātus iegūstam tikai no Repozitorija.

Repozitorijā ievietotie **informācijas resursi ir iekļauti starptautiskajos tīklos** – projekta [OpenAIRE](#) resursu tīklā, [Dart-Europe E-thesis portal](#), [Networked Digital Library of Theses and Dissertations \(NDLTD\)](#). Tas veicina ne tikai LU darbu izmantojamību, bet arī autoru un universitātes atpazīstamību.

Repozitorija **saturu var arī pārskatīt** tā vietnē pa komūnām un kolekcijām (*Communities & Collections*) pēc kāda no parametriem – autora, nosaukuma, priekšmeta/atslēgvārda, publicēšanas datējuma, vai izmantojot komūnas vai kolekcijas TOP10 – autoru, priekšmetu/atslēgvārdu un hronoloģiskā perioda sarakstu.

Pašlaik **Repozitorijā ir pieejamas 31300 vienības**, kas ir sadalītas 15 komūnās un vairāk kā 180 kolekcijās. Komūnas un kolekcijas veido struktūrvienības, struktūrvienību grupas vai universitātei svarīgi izdevumu veidi. Tās tiek veidotas atbilstoši Repozitorijā ievietojamajam saturam. Repozitorijā dominē studentu

noslēguma darbi, ir atspoguļota arī LU izdevējdarbība (LU raksti, žurnāli, konferenču izdevumi), taču salīdzinoši maz ir pašarhivētu vai deponētu zinātnisko rakstu. Publikāciju deponēšana ir vienkārša, to parasti dara pats raksta autors, ievadot metadatus un pievienojot pilnā teksta datni. Līdz ar to zinātniskais darbs un pilnā versija kopā ar autora atļauju tiek deponēti (tādējādi - publicēti) tiešsaistes repozitorijā.

Ikvienam Repozitorija lietotājam ir pieejama **izmantošanas statistika** – skatījumu skaits gan par Repozitorija visām vienībām kopā, gan par atsevišķu struktūras vienību (komūnu/apakškomūnu/kolekciju), gan par konkrētu rakstu krājumu, grāmatu, rakstu. Populārākās kolekcijas ir Disertāciju un Universitātes rakstu kolekcijas, bet izmantojamākie darbi:

- Detlovs, Vilnis, Podnieks, Karlis. Introduction to Mathematical Logic. 2014. - 6857 skatījumi; 2012. – 5638 skatījumi;
- Podnieks, Karlis. What is Mathematics: Gödel's Theorem and Around. 2013. – 4311 skatījumi; 1711 skatījumi;
- Bukovskis, Vladimirs. Civīlprocesa mācības grāmata. 1933. – 1436 skatījumi;
- 1933. g. 24. aprīļa sodu likums: ar likumdošanas motīviem un sīkiem komentāriem, kā arī ar alfabētisko un citiem rādītājiem. 1934. – 1259 skatījumi;
- Helmane (Balode), Ineta. Sākumskolēnu matemātisko prasmju apguves un emociju mijsakārība. 2006. – 1188 skatījumi;
- Ciemiņa, Inta. Статистический анализ социально-демографического состава студентов и его влияния на успеваемость (на примере Латвийской ССР). 1988. – 1122 skatījumi;
- Podnieks, Karlis. Вокруг теоремы Геделя. 1981. – 1119 skatījumi;
- Cimdīņa, Agnese, Raubiško, Ieva. Cilvēks un darbs Latvijas laukos: sociālantropoloģisks skatījums. 2012. – 1114 skatījumi.

Repozitorijs tika izveidots kā **atvērtas piekļuves institucionālais repozitorijs**. Taču kopš 2015. gada, pēc bakalaura, maģistra, kvalifikācijas un diplomdarbu ieimportēšanas no LUIS, Repozitorijā dominē publikācijas ierobežotā piekļuvē. Tas nevaici informācijas resursu izmantojamību, Repozitorija un arī LU popularitāti un starptautisko novērtējumu. Tas ir būtisks iemesls kālab LU e-resursu repozitorijs starptautiskajā repozitoriju novērtējumā [Ranking web of repositories](#) pašlaik ir tikai 229. vietā Eiropā un 519. vietā pasaulē.

Lai situāciju mainītu, nepieciešams apstiprināt un realizēt LU E-resursu repozitorija politikas vadlīnijas. **Palielināt Repozitorijā zinātnisko publikāciju un atvērtās piekļuves publikāciju īpatsvaru, paaugstināt Repozitorija novērtējumu – tas ir izaicinājums, kas Latvijas Universitātei jārisina neatliekami!**